

KUTYÁK TIBETBEN

A főutcán, az úttest közepén hevert, valami véres konccal, egy fél kecskével vagy birkával maszatolta a követ. Akkora volt, mint egy borjú, narancssárga bundával, nyaka körül vörös gyapjúpánttal. Tépte, cibálta, véres csíkot hagyva vonszolta a tetemet, aztán ismét leheveredett az úttest közepén. Nekifeküdt, fejét félrehajtva rágta, nyeszeltelte a szívós inakat. Gyance belvárosában láttam ezt, ahol a tehenek az utcán laknak, az emeletes házak lapos tetején szárított jaktrágya sötét lepényeiből rakott halmok tornyosulnak, a tibeti kisiskolások gyalázatosan szutykos kék melegítőben igyekeznek reggelente a suliba, a kutyák pedig csapatosan kóborolnak, bűzös kapualjakban fosztogatják a szemétkupacokat.

Lhászában még majdnem észrevehetetlenek. Pedig ott vannak mindenütt: a főtemplom, a Dzsokhang bejáratánál, a Potala alatt vagy az Ezer Buddha sziklafala előtt, ahol gazdáik a szertartásos földreborulásokat végzik. Bolhászknak, vakaróz-

nak, egykedvűen heverésznek a járdán. Általában szabadon jönnek-mennek, olykor pórázon baktatnak idősödő nők vagy férfiak mellett. Imakereküket pörgetve, tempósan lépdelnek ezek a kortalan tibeti emberek, akik talán jóval fiatalabbak, mint a közük csetlő-botló európai, meg-megforgatják az út szélén végtelenül sorjázó imamalmokat, jobbra-balra tekergetik a fejüket, kíváncsiak, észrevesznek mindent, jól megnézik az idegent, belebámulnak a képébe, rámosolyognak, köszöntik barátságosan: „Tasidele! Áldott légy! Béke és boldogság legyen veled!” A kutyák pórázon kocognak mellettük. Nem is póráz, inkább csak jelképes kötelék ez a könnyű, színes gyapjúfonál, egyetlen rugaszkodással eltéphetnék a szálát, ami a gazdáikhoz köti őket. De nem tépik el.

Ott szundikáltak a Drepung kolostorának templomhajónál tágasabb, félhomályos konyhájában is, a gőzkazán méretű, koromtól fekete üstök tapasztott oldalában. Összegömbölyödve, mozdulatlanul heverték Shigacében, a Tashilumpo kolostorváros aranyfényű templomaiban, ahol jakvajtól fényes a döngölt padló, zsírosan ragyognak a piros lépcsők, korlátok, az irdatlan faoszlopok, de még a súlyos posztófüggönyök és az oltárok is. Találkoztam velük nomádok fekete sátrai közt, láttam őket jakokkal pettyes égi mezőkön, olyan meredélyeken, ahol az állat a rőt hegyoldalakról már a domború felhők lankáira hág. Emlékszem egy nőre. Shigace gigászi bronz Buddhája körül róttá rendületlenül a köreit

a szobrot kerülő, mécsesek bevilágította szűk ösvényen. Imamalmát pörgetve újra és újra eltűnt a sötét folyosón, majd kisvártatva ismét előbukkant a szobor mögül, tempósan lépdelt felém, az óriás mosolya tíz emelet magasban derengett, ő pedig ballagott az ülő Buddha könyöke alatt, jött felém a sötétből, megállás nélkül mormolta imáját, az ősi mantrát: *Óm mani padmé húm, óm mani padmé húm...* Az imakerék lassan, de megállás nélkül pörögött a kezében. Arca tiszta volt és felhőtlen, mint a legtöbb tibeti asszonyé. Tekintete nem volt révült, éberén figyelt, hosszan, érdeklődően időzött el az arcomon. Talán zavarba jöttem volna, ha nem vagyok már hetek óta Tibetben, mert szép asszony volt, két hosszú hajfonata kislányossá tette. „Vajon kiért imádkozik? Anyjáért, férjéért? Beteg gyerekéért? Önmagáért? A szeretőjéért? Mindenkiért?” Ballagott, róttá derűsen a köreit. Egy narancssárga kutya baktatott mellette türelmesen, fonott, színes nyakörvén apró kolompok csirimpeltek, loncsos farka úgy röpdösött, mint imazászló a szélben, ahogy szaporán szedegette a lábát a világ legnagyobb templomi Buddhája körül. Aztán megunt, elege lett, kigaloppozott a körből, letelepedett a fiatal szerzetes mellé, aki alacsony pamlagján gubbasztva számlálta az asztalkáját elborító, jakvajtól ragacsos bankók garmadáját. A kutya ült, gazdája után nézett, kilógatta fekete nyelvét, felpillantott a kopaszra nyírt gelukpára, aki céklaszínű, ujjatlan köpönyegében egyre csak számlálta, rakosgatta,

tornyokba rendezte a gyűrt, pecsétetes papírpénzeket. Az asszony még sokáig rózta köreit, olvasója meg-megcsörrent a kezében, a kutya és én együtt követtük a tekintetünkkel, a szerzetes számolt, olcsó kínai tornacipőjében nem volt se fűző, se zokni, később a kutya felpattant, ismét felzárkózott a gazdája mellé, én pedig előhalásztam a zsebemből egy koszlott bankót, odahullajtottam a kazal tetejére. A szerzetes fel sem pillantott, számolt, csak a keze és az ajka mozgott, félrehúztam a súlyos, ragadós tapintású pokrócot, és kiléptem a szikrázó fénybe.

A szent hegy alatt, a Kailas körüli zarándokúton is találkoztam velük. Esteledett, hideg szél fújt, amikor a völgszorosba értünk. A zarándokszállás istállószerű épületében se víz, se fűtés, se világítás nem volt. Gyertyát sem gyújtottunk, mert a négy roskatag deszkaágy egyikén már feküdt valaki. Letettük a zsákjainkat, elbotorkáltunk az épület végében derengő sátor felé, hátha valami ennivalóhoz jutunk. A sátor tágas volt, a zarándokszállás sötét és szűk cellájához képest barátságos. Az egyik vége lakótérként, a másik vége konyha és éléstárként szolgált, középen alacsony asztalkák hosszú sora, mellettük pokróccal letakart ládikák. A petróleumlámpák imbolygó fényénél elhelyezkedtünk. Velünk szemben, a vetetlen ágyon egy asszony ült. Szoptatott. Úgy tartotta mellén a csecsemőt, mint a festményeken Mária. Narancsvörös bundájú kolyókkutya feküdt mellette összegömbölyödve. Az asszony ránk nézett, bólintott. Tétován mosolygott,

ahogy a tibeti nők. Letette az ágyra a pucér gyereket, valami pokrócfélével betakarta, eligazította magán a csubát. A tűzhelyhez lépett, a pirosan izzó, kerek nyílás fölé tolta a koromtól fekete teáskannát. Fiatalasszony volt, arcán derűs, elgondolkodó mosoly. „Vajon otthon is szépnek látnám?” Ötezer méteren hamar forr a víz: mire egy koszos ronggyal eltörölgette és elénk rakosgatta a homályos üvegű poharakat, már sípolt a kanna csövén a gőz. Töltött, halványzöld jázminszilánkok pörögtek, forogtak a folyadékban. Várakozóan állt. Készségesen, de nem szolgálisan. „Ha egyedül vannak, akkor is mosolyognak vajon?” A sátor másik végében egy kibelezett, félig nyúzott állat, birka vagy kecske lógott a sátorkarón. Levest kértünk. Sok zöldséggel. A nő bólintott. Elfordult, rakott a tűzre. Felaprította a zöltséget, jakvaját olvasztott, szárított zöld fűszert morzsolt a fazék fölé. Aztán visszaült az ágyra. A kisiú lerúgta magáról a pokrócot, felsírt, hadonászó keze a kölyökkutya bundájába tévedt, mire elhallgatott. Amikor megint nyekeregni kezdett, az asszony ismét a mellére vette. Később bejött egy férfi. Fekete nadrágban, fekete zakóban, derekán ezüstmarkolatú, türkizzel kirakott tőr, befont hajában vörös gyapjúszalag. Tagbaszakadt, komoly fiatal férfi volt. Levette a mocskos rongyot a tűzhely fölé kifeszített madzagról, gondosan megtörölgette néhány fénytelen alumíniumkanalat. Óvatosan meregette a pléhtányérokba a forró levest, majd leereszkedett a tűzhelyhez legközelebb eső ládára.

Mobiltelefont vett elő a zsebéből, babrálni kezdett vele. A tányérból felgomolygó párába tartottam, majd a pulóverem ujjába töröltem a kanalat. Éhesek voltunk, szürcsöltük a zavaros lét, amiben főtt retekdarabok és salátalevelek úszkáltak.

Odakünn léptek dobogtak, megrándult a bejáratot takaró pokróc. Magas, vékony férfi lépett be. Földig érő, fakó zöld csujája szakadozottan lógott, a derekán kendő fogta össze. De a tőre neki is tükizzel volt kirakva. Haja kétoldalt copfba fonva, fülelben ezüstlapocskák közt piros korall. Úgy bámult ránk, olyan egykedvűen, mint egy szelíd állat. Birka. Vagy mintha mi lennénk állatok. Beljebb oldalgott, lehajolt a telefonoshoz, mondott valamit. Ahogy ellépett előttünk, éreztem, avas zsír szaga árad belőle. A társa nem jött beljebb, vállával tartotta a bejáratnál a pokrócot. Az alkony megszorult a résben: kint egy bozontos, lila kutya bóklászott a sötétlila kövek között. A fekete zakós nem nézett fel, nyomogatta a gombokat. Aztán letette a telefont. Fepillantott. A kutya leült, várakozóan bámult a sátor felé. Megint a csujás mondott valamit. A torkából beszélt. Nevetett. Fogai nikotintól sárgállottak. Indulatosan a tőrére csapott. Nem is avas, inkább égett zsír szaga volt. A fekete zakós nem felelt. Mint aki fejben számol, úgy nézett maga elé. Amikor megkapta az eredményt, felállt. Nagydarab férfi volt, mégis fél fejjel alacsonyabb a csujásnál. Míg kibújtak a sátorból, a harmadik férfi tartotta nekik a pokrócot. A visszahulló takaró szűkre zárta,

valóságossá tette a teret. A fiatalasszony levette a melléről az alvó csecsemőt, maga mellé fektette az ágyra. A gyerek pucér bőrét megfestette a parázs vöröse. Az asszony elgondolkodva ült, aztán bebugyolálta a fiát. Nem kelt fel, az ágy szélén gubbasztott. Magányosan, mint egy madár. Amikor pálinkát kértem, helyeslően elmosolyodott. „Az kell a férfinak? Vagy csak a pénz miatt?” Rossz pálinka volt, de jólesett. Elővettem a zsebkésemet, négybe vágtam a tányérom fenekén a főtt karalábét, aztán mégsem ettem meg. „Milyen tapintású lehet a bőre? A hüvelye, a nedve ízei? Milyen lehet az érintése?” Inkább kimentem én is. Mályvaszínű félhomály volt, majdnem sötét. Megkerültem a sátrat tartó köteleket, elbotorkáltam a zarándokszállás lapos épülete mögé.

„Más se kéne, mint hogy kiforduljon a bokám a nyavalyás köveken.”

Hajnal óta talpon voltunk. Megállás nélkül kutyagoltunk a sziklás, kövecses gyalogösvényeken, gleccserfolyásokon át, jég alatt dübörgő patakokon. Egész nap olvadt. Nedves, hideg tuskó súlyosodott a lábam helyén.

„Jó, hogy a bakancson nem spóroltam.”

Derengő fényben olyan a kősvatag, mintha ismét gyerekszemmel néznénk a világot. Nincs tapasztalat, nem látunk mögé semminek, minden maga a pusztá látvány. A kő barnán, szürkén, sötétlilán világló síkjai, a millió és millió négyzet, rombusz, téglalap. Milliárd árnyék, homályos tükör,

semmibe néző ablak. Sehol egy fa, egyetlen cserje vagy gyomnövény. A szél szüntelenül gordonkázik, dobol, furulyál – mégsem rezdül fűszál.

Nem mentem vissza azonnal, kerültem egyet a jakpásztorok sátrai felé. Szemközt – sötét tömb a kiszélesedő szoros túloldalán – az elhagyott kolostor. Sehol sincs olyan fülsiketítő csönd, mint a kopár, magas hegyek között. Mintha nem is a levegő mozogna, muzsikálna, hanem a csönd támadna, gyötörné folyton, némítaná el újra és újra a szelet. Ácsorogtam, fáztam, hallgattam a csönd és a szél árapály mozgását. Sokáig nem vettem észre őket, aztán szinte megijedtem tőlük.

„Úgy figyelnek, mintha várnának valamire.”

A tábor körül, ameddig az alkonyi derengésben el láttam, mozdulatlanul ültek a kövek közt a kutyák.

Ti-ti-ti, mondta az asszony, és a feje fölé emelte, gyöngéden megrázogatta a kisfiút. Ránevetett, megpuszilta a hasát, homlokát. Ugyanott ült, ahol fél órával azelőtt, az ágy szélén. Talán el sem mozdult. A gyerek orrához dörgölte a magáét, levegőt markolászó, apró tenyerébe csókolt, de az csak ordított. A mellén csöndesedett el. Mintha aznap még nem evett volna, mohón, csettegge szopott. A férfi kártyából jósolt. Tudomást sem vett a világról: húzta, rakta, húzta az elnyűtt lapokat. A többiek kidőltek, ültükben nyomta el őket az álom. Rossz volt a pálinka, mégis ittam volna még egyet. Tudtam, hogy nem kéne. Hajnalban kelünk, s a java még hátravan. A jeges folyó, aztán a havas, meredek hágó.

Tényleg rossz pálinka volt, de másodjára is jólesett.

A zarándokszállás büdös, hideg és levegőtlen térben nehezen aludtam el. Nem forgolódtam, mert a roskatag deszkaágy össze akart rogygni alattam. Éberem feküdtem, hallgattam a nehéz szuszogást, a kutyaugatást. Ha elszunnyadtam, visszatérő álom kínozott. Iskolás gyerek vagyok. Szerelmes, de nem merem megmondani a lánynak, aki egyre türelmetlenebbül várja a vallomásomat. Aztán minden átmenet nélkül Tibet. Álmomban is tudom, hogy a zarándokszálláson alszom, érzem az arcomon a hideget. Felnőtt vagyok és gyerek. Egyszerre. Keresek valakit vagy valamit. A szüleimet. Anyámat. Tudom, hogy meghaltak, mégis keresem őket. Próbálok felrázni a többieket, de csak horkolnak, levegőért kapkodnak a ritka levegőben. Szeretnék segítséget kérni, de nincs kitől. A negyedik ágyon kiterített halott. Lehúzom a hálósák cipzárját, pucér talpamat óvatosan teszem a földre, félve lépek, nyúlok előre a derengő sötétben. Megérintem az arcát. Nem rántom el a kezemet. Jeges bőrén érzem a szűrős borostát. A gyufaszál lángjánál úgy fénylik a bőre, mint a kő. Sötétbőrű tibeti férfi. Szeme lezárva. Ritka szálú, lekonyuló bajsza ijesztő, mégis megmosolyogtat. Keskeny szája szinte fekete. Hosszú éjszaka volt. Ha nem aludtam, légszomj gyötört. Úgy éreztem, minden egyes lélegzetvétellel észrevehetően fogy a cellában a levegő. Vártam a reggelt, hallgattam a többiek zihálását. Csak a kutyaugatás zengett otthonosan. Úgy hömpölygött,

mint gyerekkorom falusi éjszakáin. Egy rázendít, felel a másik, a faluvégen csatlakozik a harmadik, aztán sorban a többi. De hol van itt falu?

Pirkadat előtt is a kutyák zenebonája riasztott. Olyan hisztérikus csahogásba kezdtek, mintha macskát dobtak volna közéjük. De hol van itt macska? Nyikordult az ajtó, a kutyák elcsöndesedtek. A fejem mellett neszezést hallottam, suttogást, ruhasuhogást, csoszogást, óvatos lépteket. Kik lehetnek? Bön zarándokok? Éjjel kerülték a szent hegyet? A hálózsák csuklyáját az orromig húzva, zibbadt félálomban feküdtem a fal felé fordulva, a szememet sem nyitottam ki. Kereskedők? Nem. Azok nem mozgolódnak éjszaka: itt alusznak körülöttünk a fekete sátraikban. A zaj erősödött, hideg levegő áradt be az ajtón, deszkák koccantak, tompán huppant egy súlyos test, valaki felnyögött, egy másik mérgesen mordult rá valamit. A kutyák egészen közel, valahol az ajtó előtt ricsajoztak. „Mi a fene bajuk van ezeknek? Mintha nyúznák őket.” Végre csapódott az ajtó, a zsvivaj lassan távolodott. Aztán ismét a csend.

Felkászálódtam, kibújtam a hálózsákból. Kábán ültem. A hold fehérén világított a gallytető résein. Hideg volt, akár a jégveremben, mégis örültem, hogy végre felkelhetek. A negyedik priccs üres volt. A többiek kiterülve heverték, a szuszogásuk sem hallatszott. Nem volt vicces, mégis elnevettem magam: „Csak nem haltak meg ezek is?” Felöltöztem, kiléptem az ajtón. A sivatag kéken derengett, szinte

világítottak a kövek, távolabb meredek, mályvasötét sziklafalak. Csönd volt, mint locsi-fecsi erek, úgy bujkáltak, csordogáltak a kövek közt a szelek. A kutyáknak nyomuk veszett.

Sötét volt még, amikor nekivágtunk az ösvénynek. Gyorsan elhagytuk a zarándokszállás körül csoportosuló sátrakat, elmaradt mögöttünk a kolostor is. Nem beszélgettünk, nem siettünk: ötezer méter fölött nem siet az ember. Lassan derengeni kezdett. Ahogy a szoros oldalán lefelé ereszkedtünk, szárazan csikorgott a kő a talpunk alatt, de a folyómederben egybefüggő, térdig érő hó fogadott. Ahol szétterülhetett, ágakra szakadozva, harsogva kerülgette a víz a sziklákat, de a meredek partok közt még a jég barlangjaiban dübörögve rohant alattunk a folyó. A gyöngye fényben meg sem kíséreltük az átkelést, fölfelé indultunk, addig tapostuk a havat, míg olyan helyet nem találtunk, ahol kőről kőre ugorva átkelhettünk a túlpartra. Fel is gyorsíthattunk volna, az ösvény csak enyhén emelkedve tekergett a völgyben elterülő sziklasivatagban, de tudtuk, ha kifulladásig, nehezen kapunk ismét erőre. Így hát lassan mentünk, ötven-, százlépésenként megálltunk pihenni. Nem ültünk le, nem beszélgettünk. Bevártuk egymást, kifújtuk magunkat, bámultuk a fölénk magasodó hegy havas piramisát, aztán indultunk tovább. Amikor a tómélyi derengés felszívódott, előbb megpirosodott a hegy havas kupolája, majd felkelt a nap. Mint egy élőlény, úgy bukkant fel a gerinc mögül. Egy órával később már a holtak

mezején jártunk. Bármerre tekintettem, szakadt csubák, elrongyolt nadrágok, ingek, blúzok, papucok virítottak a kövek között. És a fekete gubancok, ezüstszürke pókhálók öklömnyi gombolyagai. „Mint valami magashegyi növény kiszáradt fonalai, úgy tenyésznek a sziklák réseiben.” Amikor végre rájöttem, mi az, szinte elrösteltem magam az ostobaságom miatt. „Emberi hajon lépkedünk.” Jó lett volna nem pillantani a földre, de sziklasivatagban nem lehet másként haladni, csak ha a lábad elé nézel. Fáradni kezdtem, mégis gyorsítottam, hogy mielőbb túl legyek az egészen. Amikor meghallottam a füttyögést, azt hittem, emberek, talán pásztorok vagy zarándokok közelednek az előttem magasodó nyereg mögött. Ahogy felértem a gerinc-re, megtorpantam. Alattam, a völgyteknő mélyén sötét alakok mozogtak. Emberek, óriási fekete madarak és kutyák. Sok-sok kutya. Értetlenül bámultam, aztán rádöbbsentem, mi folyik odalent: egy hatalmas, lapos sziklán három férfi egy holttestet darabolt. Nyugodtan csinálták, inkább ráérősen, mint szertartásosan. Mintha egy szalmával tömött, öreg bőrkanapét aprítának fel tűzifának. Hajtogatták, forgatták a barna, meztelen tetemet. Társalogtak, néha nevetgéltek. Majd leszakadt a vállam a felvevő állványa alatt, de nem tettem le a földre, lenyűgözve bámultam a férfiakat. Egyikük félre hajolt, odébb tett valamit, és akkor ismét tisztán láttam a testet, az emberi hullát, a vörös barnán fénylő törzset. Mint egy próbababa. Karjai nem voltak,

egyik lába valamivel odébb hevert, a másikon éppen dolgoztak. Körülöttük, a kisebb-nagyobb sziklákon keselyűk gubbasztottak. Egyikük a földre libbent, mint egy bokáig érő, rongyos télikabátot viselő ember, úgy rohant a kövek közt. Nem vijjogott, nem rikoltzott, füttyszóhoz hasonló, éles hangot hallatva loholt. Még a nagyobb kutyák is kitértek előle. Ijesztő volt – és komikus. Amikor a közelükbe ért, az egyik ember egy darab húst hajított felé. A nagy madár nem rebbent el, lecsapott a koncra, megragadta, nehézkesnek tűnő, mégis gyors mozdulatokkal visszafelé szaladt, majd fellibbent a sziklára. A kutyák szétszórta, fél karéjban helyezkedtek el a férfiak körül: egytől egyig mind rágcsáltak valamit. Az egyik észrevett, hörögni kezdett, a többi is felmordult, aztán elhallgattak, zabáltak tovább, nem mozdultak a prédájuk mellől. A férfiak felegyenesedtek, mindhárman felém fordultak. A hozzám legközelebb álló intett valamit. Nem volt fenyegető mozdulat, de barátságos sem. Várt egy kicsit, kiáltott, bal kezével eltakarta a szemét. Aztán megint csak bámult, végül elindult felém. Félúton megállt, megint kiabált valamit, a jobbáiban tartott hosszú késsel is megfenyegetett. A hórihorgas, zöld csubás férfi volt, akivel este a zarándokszálláson találkoztunk. Intettem neki, a hágó felé mutattam: megyünk tovább. Valamit ordított, a hangját elragadta a szél.

Rövid pihenőkkel igyekeztünk fölfelé, jócskán a délutánban jártunk már, amikor ránk tört a vihar.

Olyan metsző szél támadt, hogy a felvevő állványára fagyott a kezem, kavargott a sárga homok, a porhó és a jég. A hágó alatt jártunk, mégsem mertünk nekivágni. Egyikünk kiborult. – Olyan isten nincs, hogy én innen visszaforduljak – ordította. – Síva, Buddha, Jézus Krisztus, segítetek! Nem-bí-rom-ki! Értitek!? Még egyszer nem bírom ki ezt az utat! Szállodát akarok! Whisky! Forró fürdőt! Lapedőt! – Tíz percen át ütötte ököllel a fagyos sziklát, aztán megnyugodott.

Eleinte gyorsan haladtunk lefelé, hajtott az éhség meg a félelem, hogy éjszakára a kősvatagban ragadunk. A holtak mezején egyetlen élőlény sem moccan, most nem riasztott a levetett ruhák, hajcsomók szőnyege, mert a por és jég örvénylő felhőiben az orrunkig sem láttunk. Átevickéltünk a folyón, mentünk, mentünk konokul, olyan sokáig, hogy azt hittem, a fáradtságtól és a légszomjtól öszszerogyunk, hogy megvesz minket az isten hidege, megdöglünk, jéggé fagyunk, ott ér véget az életünk a részvétlen kövek között. Farkasok vonyítását sodorta a dübörgő szél, villogó szemeket láttam a sötétben, baljós árnyak ólálkodtak körülöttünk... A kutyák voltak. Ha ezek a sárga szemű, tömött bundájú pásztorkutyák nem jönnek elénk, elbotorkáltunk volna a zarándokszállás mellett. Nem ugattak, némán rajzottak körénk, csóválták a farkukat, szinte táncot lejtettek... Örültek nekünk. A kereskedők sátrai eltűntek, a szállás üresen fogadott. Gyertyát gyújtottunk. A negyedik fekhelyen most

csak egy kis szalma és néhány szakadozott pokróc hevert. Lehánytuk a cókókjainkat a priccsekre, mindenki a magáéra, úgy támolyogtunk be az épület melletti sátorba, mint akik az édenkertbe érkeztek meg. A petróleumlámpák rebbenő fénye, a ládákra terített szőttesek és a meleg otthonossá varázsolták a helyet. És az asszony. Aki ugyanúgy ült velünk szemben a vetetlen ágyon, mint előző este. Ránk mosolygott, bólintott.

„Üdvözlégy, kedves Mária! Nem tudhatod, honnan is tudnád, mennyire örülök neked.”

Fészkelődtünk; lassan elkezdünk felengedni. A gyerek már alig szopott, inkább csak torkoskodott, játszott az anyja mellével. A sárgásvörös kölyökkutya összegömbölyödve, orrát a farka alá dugva feküdt az ágyon. Az asszony várt még egy kicsit, hátha elalszik a gyerek, de mert az egyre éberebb lett, megemelte, ránevetett, azután letette az ágyra. Felállt, eligazította magán a csubát. A tűzhelyhez lépett, a pirosan izzó nyílás fölé tolta a kormos teáskannát, eltörölgette, elének rakta a poharakat. Töltött. A csípőjét kicsit megbillentve állt, türelmesen várakozott. Nem ránk nézett, hanem a gyerekekre és a kutyakölyökre. Ahogy az állat játékosan harapdálja a bundájában matató kezét.

– Ugyanazt, amit tegnap – néztem fel az asszonyra. Vágytam rá, akartam, hogy érezze, a tekintetem simogat. – Forró levest kérünk. Sok zöldséggel.

Bólintott. Mielőtt elfordult volna, megkérdeztem tőle: – Ki volt a halott?

Rám nézett. Egyenesen a szemembe. A tekintete derűs volt és barátságos. Kicsit álmatag is. – Az apám – mondta. Tétován elindult, aztán mégis visszafordult. Szép vagy, Mária, mondtam magamban, de nem ábrándozhattam, olyan figyelmesen és ártatlanul nézett rám. – Szerettem őt – mondta. – Kislány voltam, amikor egyszer azt mondta, boldog, hogy az apám lehet ebben az életében. Én meg boldog vagyok, hogy egy rövid ideig a lánya lehettem. Nem vagyok szomorú – tette még hozzá –, mert tudom, hogy az új életében is szeretni fogják, és szeretni fog.

Elfordult, a sátor másik végébe ment, ahol a nyúzott birka lógott a karón. Hagymát, babot, karalábét, répát dobált egy alumíniumedénybe. A tűzhely mellett aprítani kezdte a zöldségeket.

– Fel kellett volna vened a temetést – szólalt meg később a társam.

Nem válaszoltam. A kisiút néztem; gügyörészett az ágyon, ahogy a keze a kutya bundájába kapaszkodott, az állat felemelte a fejét, az oldalába nyomta az orrát, mire a gyerek göcögve felkacagott. A kutya ásított, kinyújtózott, rátette a fejét a kisiú hasára, aztán hanyatt fordult, négy lábával az ég felé kalimpált. A gyerek markolta, cibálta az állat szőrét, gurgulázva nevetett, mint akit csiklandoznak. Az asszony beleszórta a zöldségeket a zubogó vízbe, jakvaját olvasztott, szárított zöld fűszert morzsolt el a tenyerében a fazék fölött.